

Nr 253.

Av herr **Holmdahl m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 10, angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst.*

Med föranledande av väckta motioner (I: 136, II: 425) om beredande av ökade löneförmåner åt lärarpersonalen vid statsunderstödda privatläroverk anvisade 1917 års riksdag på hemställan av statsutskottet (utlåtande nr 133) ett belopp av 220,000 kronor till bestridande av krigstidshjälp att med 200 kronor utgå till den som under 1917 vore anställd i egenskap av föreståndare eller ämneslärare med full tjänstgöring vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuta understöd från det i riksstaten uppförda reservationsanslaget till privatläroverk, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser för krigstidshjälpens åtnjutande, som kunde befinnas erforderliga.

Vi tillåta oss härmed till riksdagens behjärtande framföra det verkligt trängande behovet av att jämväl under innevarande år med krigstidshjälp lätta bördan för ifrågavarande, sedan länge i avlöningshänseende ytterligt svagt ställda lärarpersonal, vars ekonomiska ställning genom den allt svårare dyrtiden blivit allt mer och mer bekymmersam, för att icke använda ett starkare ord.

Vi förbise härvid ingalunda, att åt denna lärarpersonal i annan ordning beretts någon förbättring i löneförmåner för år 1918 jämfört med vad densamma hitintills åtnjutit. Förra årets riksdag anslog nämligen med föranledande av en Kungl. Maj:ts i ämnet avlåtna proposition ett förslagsanslag av 275,000 kronor, att användas till statsverkets andel, två tredjedelar, i en löneförbättring, utgörande i sin helhet

300 kronor för år till manlig eller kvinnlig föreståndare eller ämneslärare med full tjänstgöring, 12 kronor för veckotimme till manlig timlärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, samt 10 kronor för veckotimme till manlig timlärare vid högre flickskola, kvinnlig timlärare ävensom manlig eller kvinnlig övningslärare. Återstående tredjedelen av dessa belopp skulle tillskjutas av kommun eller enskild donator eller av medel som eljest stode till vederbörande läroanstalts förfogande.

Men vid bedömande av den inverkan, nu nämnda tillfälliga löneförbättring bör tillmätas för frågan om krigstidshjälp under 1918 åt personalen ifråga, tillåta vi oss erinra ej blott om den betydliga skärpning i dyrtiden, som inträtt efter berörda anslags beviljande, utan även och framförallt om följande omständigheter. Redan före den nuvarande kristidens inträde var det trängande behovet av en avsevärd förhöjning i statsverkets bidrag till avlöning åt privatläroverkens personal till fullo insedd och erkänd, såsom inhämtas bland annat av utredningen i Kungl. Maj:ts proposition nr 215 vid 1917 års riksdag och ovan omförmälda motioner. Den beviljade tillfälliga löneförbättringen innefattade alltså en reglering, som enligt vad erkänt är bort komma till stånd, alldeles oavsett de dyrtidsförhållanden, vilkas nedtryckande inverkan krigstidshjälpen är avsedd att i viss mån motverka. Därtill kommer ytterligare att nämnda tillfälliga löneförbättring, även då man tager denna dess verkliga innebörd i sikte, stannar ett betydligt stycke bakom den ökning i löneförmåner, som vid en definitiv reglering utan allt tvivel måste finnas påkallad. Att så är förhållandet framgår bland annat därav att i årets statsverksproposition vederbörande departementschef under åttonde huvudtiteln p. 147 — med förmälan att proposition om denna definitiva reglering icke hinner föreläggas årets riksdag — funnit sig böra upptaga ett anslag å 600,000 kronor till löneförbättring under år 1919 åt den personal, varom här är fråga.

I detta sammanhang torde böra erinras därom, att enligt förvarande Kungl. Maj:ts proposition nr 10 personalen vid statsläroverken är inbegripen bland de befattningshavare, till vilka krigstidstillägg och krigstidshjälp föreslås skola utgå, utan hinder därav att nämnda personal genom anslag av förra årets riksdag tillförsäkrats provisorisk löneförbättring redan under år 1918. Vi äro övertygade, att denna den kungl. propositionens ståndpunkt skall vinna gillande, såsom fotad på billighet och rättvisa. Men det synes oss då, att de starkaste skäl tala för att låta motsvarande anordning få gälla även för den när-

stående personalen vid privatläroverken, som i ekonomiskt hänseende är än svagare ställd, och om vilken det likaledes gäller, att den tyvärr alltför länge måst vänta på sin lönefrågas lösning.

Det är visserligen sant, att ett bifall till vår hemställan skulle innebära en modifikation av den grundsats, på vilken det kungl. förslaget bygger, då detsamma begränsats att gälla befattningshavare i statens tjänst. Men vi hålla före, att en dylik modifikation just i förevarande fall är fullt motiverad såväl av de synpunkter, som här ovan anförts, som ock därav, att de läroverk, varom fråga är, fylla en uppgift, vilken är densamma som eller väsentligen likartad med statsläroverkens. Dessa sistnämnda förmå med rådande missförhållande mellan tillgång och efterfrågan på lärjungeplatser icke ensamma uppbära denna uppgift, ens såvitt den manliga skolbildningen angår. Och uppenbart är att även den alltjämt så gott som uteslutande åt enskild företagsamhet överlämnade kvinnliga skolbildningen i själva verket numera, med den ställning i samhället som kvinnorna intaga, dock blivit även den ett omedelbart intresse av synnerlig betydelse. Det är då alltför betänkligt, att ännu ett år låta denna ungdoms fostrare kvarstå i ett ekonomiskt läge, som starkt närmar sig den bittra nödens.

I fråga om beloppet om en dylik krigstidshjälp kunde väl med hänsyn till det ovan anförda ifrågasättas, att densamma finge beräknas efter grunder, motsvarande dem, som fastställas att gälla för krigstidstillägg åt statsläroverkens personal. Med hänsyn till att det här dock ej gäller befattningshavare i statens tjänst, anse vi oss dock icke böra giva vår hemställan denna räckvidd, utan begränsa oss till en hemställan om en krigstidshjälp, som i flertalet fall stannar betydligt efter den statsanställda personalens krigstidstilläggsprocent, nämligen 300 kronor till föreståndare och ämneslärare med full tjänstgöring, oavsett lönegrad. Föregående års riksdag beviljade i sådant hänseende ett belopp av 200 kronor. Däremot blevo tim- och övningsläraryrkespersonalen då lämnade utan hjälp. Grunden härtill lär ha varit den, att deras avlöning icke utgår med något för år fastställt visst belopp, utan beräknas per veckotimme. Enahanda sakliga synpunkter tala emellertid för beredande även åt dessa läraregrupper av motsvarande understöd, och det synes icke behöva möta några avgörande betänkligheter att här beräkna ett understöd av 15 kronor per veckotimme, dock så att detsamma i intet fall får överstiga 300 kronor för år. Beräkningen av härför erforderligt belopp torde få överlämnas åt vederbörande utskott.

Vi tillåta oss alltså värdsamt hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande proposition, nr 10, måtte anvisa erforderligt belopp till bestridande av krigstidshjälp jämväl åt föreståndare och ämneslärare med full tjänstgöring vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda reservationsanslaget med 300 kronor för år, ävensom åt tim- och övningslärare med 15 kronor för vecko-timme, dock högst 300 kronor för år.

Stockholm den 1 februari 1918.

Otto Holmdahl.

Jakob Pettersson.

Åxel Bökelund.